

Quickscan natuuronderzoek

Hardsteestraat 16 in Toldijk

In het kader van de Wet Natuurbescherming

Quickscan natuuronderzoek

Hardsteestraat 16 in Toldijk

In het kader van de Wet Natuurbescherming
‘soortenbescherming’

In opdracht van:

VOF Harenberg - de Vries
Hardsteestraat 16
7227 NL Toldijk
Contactpersoon: Dhr. B. de Vries

Uitgevoerd door:

Ecochore Natuurtechniek
Ruiterweg 8
7152 DE EIBERGEN
T 0544-350297
M 06-15904121
E info@ecochore.nl
I www.ecochore.nl

Auteur: Bas Voerman
Collegiale toetsing: Kees Weiland
Veldwerk: Bas Voerman

Datum: januari 2018

Correspondentie door Ecochore Natuurtechniek vindt uitsluitend plaats op digitale wijze of op FSC/PEFC gecertificeerd papier.

Foto voorzijde: geplande locatie te bouwen windmolen.

Ecochore Natuurtechniek is aangesloten bij Samenwerkingsverband Ecologie:
www.ecochore.nl

INHOUD

INHOUD	3
1. AANLEIDING EN DOEL	4
2. INVENTARISATIEOPZET EN GEBIEDSBESCHRIJVING	5
2.1 Onderzoeksmethodiek	5
2.2 Gebiedsbeschrijving	5
2.3 Geplande werkzaamheden	5
2.4 Volledigheid inventarisatie	6
3. ONDERZOEKRESULTATEN	8
3.1 Flora	8
3.2 (Broed)vogels	8
3.3 Herpetofauna en vissen	9
3.4 Zoogdieren	9
3.5 Ongewervelden	10
4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	11
4.1 Algemeen	11
4.2 Flora	11
4.3 (Broed)vogels	11
4.4 Herpetofauna en vissen	14
4.5 Zoogdieren	14
4.6 Ongewervelden	17
5. VOORTOETSING GEBIEDENBESCHERMING	18
5.1 Natura2000	18
5.2 Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone	18
6. CONCLUSIE	19
LITERATUUR	20
 BIJLAGEN	 21
BIJLAGE 1: LIGGING NATURA2000 EN NNN	22
BIJLAGE 2: IMPRESSIE PLANGEBIED	23
BIJLAGE 3: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	24

1. AANLEIDING EN DOEL

Op de locatie Hardsteestraat 16 in Toldijk, heeft de eigenaar plannen voor het plaatsen van een windmolen, binnen het huidige bouwblok, en een partiële herziening van het bestemmingsplan voor het vergroten van het bouwblok.

Middels de Wet Natuurbescherming wordt een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. Als er plannen zijn om bepaalde (ruimtelijke) handelingen uit te voeren of wijzigingen aan te brengen in het bestemmingsplan, zal er onderzocht moeten worden of deze plannen, of onderdelen hiervan, nadelige effecten kunnen hebben op aanwezige, of mogelijk aanwezige, beschermde flora en fauna. Door het uitvoeren van een natuurtoets kan worden bepaald of dier- en plantsoorten negatieve gevolgen kunnen ondervinden van de werkzaamheden dan wel dat er gezocht moet worden naar mitigerende en/of compenserende maatregelen. Hiervoor kan het noodzakelijk zijn dat een ontheffing moet worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Dit is in de meeste gevallen de betreffende provincie waarin het project ligt.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen, die gesteld wordt in de Wet Natuurbescherming, is aan Ecochore Natuurtechniek opdracht gegeven voor de uitvoering van een quickscan natuurtoets om zo de mogelijk negatieve effecten op flora en fauna in kaart te brengen. Middels een quickscan wordt een indruk verkregen van de mogelijke waarden van een gebied voor flora en fauna en kan worden beoordeeld of voldoende verspreidingsgegevens van mogelijk aanwezige beschermde dieren en planten voorhanden is of dat nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht. Dit rapport beschrijft de bevindingen en consequenties.

2. INVENTARISATIEOPZET EN GEBIEDSBESCHRIJVING

Voor de quickscan is de locatie op 8 januari 2018 door een medewerker van Ecochore Natuurtechniek bezocht om zo een verwachting uit te kunnen spreken van het voorkomen van, dan wel het gebruik maken door, beschermde dier- en plantsoorten in het gebied, zoals vermeld in de Wet Natuurbescherming, Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en Rode Lijsten.

2.1 Onderzoeksmethodiek

Iedere dier- en plantgroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Dit onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een quickscan. Er is zowel globaal gekeken naar de daadwerkelijk aanwezige flora en fauna, als naar de mogelijke waarden die het gebied herbergt in andere tijden van het jaar die tijdens een éénmalig bezoek niet kunnen worden vastgesteld.

Tijdens het onderzoek zijn de aanwezige ecotopen intensief geïnspecteerd op aanwijzingen van beschermde of Rode lijstgenoteerde flora en fauna.

Als aanvulling op het veldbezoek zijn verspreidingsstabellen en verspreidingsatlassen, met waarnemingen van de locatie en directe omgeving, geraadpleegd op het voorkomen van beschermde of Rode Lijstgenoteerde soorten.

Aan de hand van de resultaten van het quickscanonderzoek kan worden aangegeven of nadere inventarisaties gewenst zijn of dat redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de effecten op aanwezige (beschermde) flora en fauna geen bedreiging opleveren en of ontheffingen in het kader van de Wet Natuurbescherming noodzakelijk zijn.

Bezoekdata	starttijd	weersgesteldheid	Onderzoeker
08-01-2018	dagbezoek	bewolking 0/8, droog, windkracht 3-4 bf - O, 2 °C	Bas Voerman

Tabel 1: Bezoekdata en specificaties.

2.2 Gebiedsbeschrijving

De planlocatie is gelegen in het buitengebied van Toldijk ten zuidwesten van de bebouwde kom van Toldijk aan de Hardsteestraat 16 in de gemeente Bronckhorst.

Het landschap in de omgeving kenmerkt zich door het open karakter. De uitgestrekte agrarische percelen kennen een vrij rechte verkaveling met sloten en weinig opgaande beplanting. Kavelgrensbeplantingen en laanbeplantingen komen sporadisch voor. Verspreid liggen enkele kleine bossen.

Het onderzoek heeft zich met name geconcentreerd op de bouwlocatie van de nieuwe windmolen en het nieuw te bestemmen bouwblockgedeelte. De locatie van de windmolen ligt aan de noordzijde binnen het huidige bouwblock. Het uit te breiden deel van het bouwblock betreft voornamelijk een uitbreiding aan de noordzijde.

Op het melkveebedrijf staan diverse gebouwen bestaande uit agrarische opstallen en woonboerderij. Rondom het woonhuis is opgaande beplanting aanwezig bestaande uit bomen als zomereik en struiken, diverse sierheesters en aangelegde tuin met gazon.

De beide onderzochte deelgebieden grenzen aan elkaar. In de huidige situatie zijn de delen in gebruik als weiland en uitlooplocatie voor koeien. De voet van de windmolen zal voor een klein deel in het huidige mestbassin worden geplaatst waardoor dit bassin zal worden verwijderd. Binnen de beide onderzochte deelgebieden is geen opgaande beplanting aanwezig en ontbreken eveneens watervoerende elementen als sloten en poelen.

Zie voor gebiedsligging figuur 1 ^{A en B} en een gebiedsimpresie bijlage 2.

2.3 Geplande werkzaamheden

De eigenaar is voornemens een windmolen binnen het huidige bouwblock te plaatsen en het bouwblock te wijzigen. Voor de ontwikkelingen zal geen opgaande beplanting worden gerooid.

De windmolen betreft een Enair E200 wind turbine. De ashoogte bedraagt 22 meter en de 3 bladen hebben elk een lengte van 4,2 meter. De tiphoogte bedraagt 29,9 meter.

De werkzaamheden kunnen worden aangemerkt als *Ruimtelijke Ingrepen*. Op deze definitie is de afweging in het kader van de Wet Natuurbescherming (hoofdstuk 4) gebaseerd.

2.4 Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd middels een quickscan. Bij dit type natuuronderzoek wordt aan de hand van feitelijke veldwaarnemingen, literatuur en expert judgement een inschatting gemaakt van de mogelijke ecologische waarden van het gebied voor beschermde soorten planten en dieren. Hierdoor blijft het onderzoek een steekproef en zullen bepaalde soorten en functies niet zijn waargenomen, terwijl ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig kunnen zijn. Voor een compleet beeld kunnen daardoor nadere inventarisaties noodzakelijk zijn.

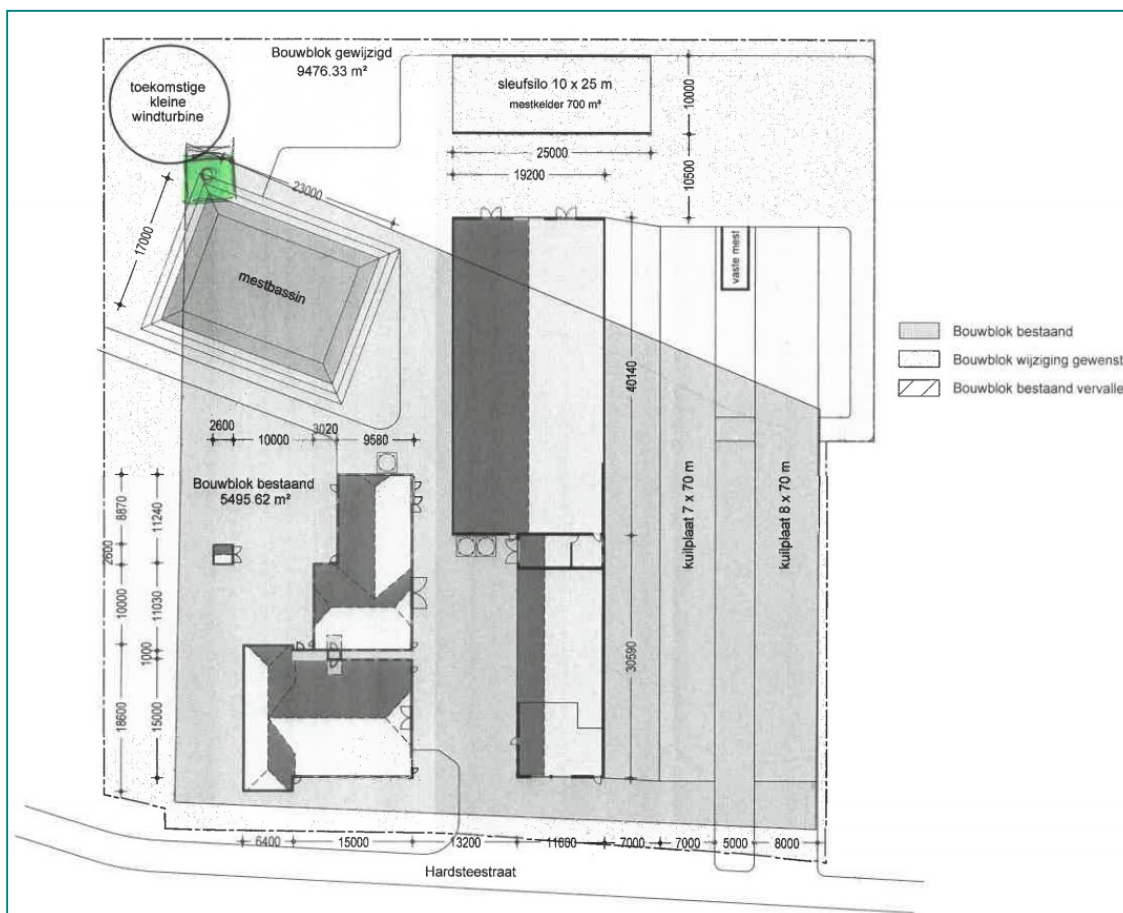
De verkregen verspreidingsgegevens hebben een bepaalde 'houdbaarheidsdatum' waardoor het gebruik van verspreidingsgegevens aan een maximale gebruikperiode is gebonden. Indien aanwezigheid van beschermde soorten, of schade aan deze soorten, kan worden uitgesloten, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd. Voor zwaar beschermde soorten als bijvoorbeeld vleermuizen en vogels, geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te kunnen gebruiken bij afwegingen voor ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet drastisch is veranderd waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Indien hiervan wel sprake is, kan een gedeeltelijke update of volledig nieuw onderzoek noodzakelijk zijn. Deze afweging dient door een ter zake kundig ecooloog of het bevoegd gezag te worden beoordeeld.

Figuur 1^A. Ligging onderzoeksgebied.
Bron: Provincie Gelderland.

Uitsnede: globale begrenzing onderzoeksgebied.

Figuur 1^B. Wijzigingsvoorstel bouwblok en situering windmolen (groen vierkant).

3. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het veldbezoek weergegeven. Ter aanvulling op de onderzoeksresultaten zijn verspreidingsatlassen geraadpleegd voor het kilometerhok: 211-451.

In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en eventuele aanbevelingen beschreven. Voor een toelichting op de Wet Natuurbescherming wordt verwezen naar bijlage 3.

3.1 Flora

In het plangebied zijn zeer weinig wilde plantensoorten aangetroffen. Nagenoeg het gehele onderzochte deel betreft weiland en is intensief belopen door koeien. Daarnaast bestaat een deel uit verharding in de vorm van klinkers met sleufsilos en mestopslag. Hierdoor zijn met name enkele grassen en zeer algemene plantensoorten aangetroffen.

De aangetroffen wilde vaatplanten zijn alle algemene soorten die kenmerkend zijn voor vrij rijke tot zeer rijke gronden en veelal kenmerkend voor rijke graslanden, pioniersituaties en verstoorde situaties. Om een indruk te krijgen van de soortsaamenstelling is in onderstaande tabel een globaal overzicht opgenomen van de aangetroffen soorten. Bomen en struiken van natuurlijke oorsprong zijn niet aanwezig binnen de strikte grenzen van het onderzochte gebied.

akkerdistel	klein kruiskruid
basterdwederik	kruipende boterbloem
Engels raaigras	paardenbloem
Frans raaigras	straatgras
grote brandnetel	vogelmuur
herderstasje	

Tabel 2: Waargenomen (wilde) vaatplanten.

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde of Rode lijstgenoteerde soorten aangetroffen. Gezien de intensiteit van de inventarisatie kunnen er enkele soorten zijn gemist. Aan de hand van de opbouw van het plangebied zijn echter geen beschermde soorten te verwachten.

Literatuur

Verspreidingskaarten van Floron en verspreidingsdatabanken op internet laten geen beschermde soorten zien binnen het kilometerhok waarin het plangebied gelegen is.

3.2 (Broed)vogels

De aanwezige ecotopen op de planlocatie en directe omgeving (bebouwing en agrarisch gebied) bieden potentiële broedgelegenheden voor soorten uit ecologische vogelgroepen als:

- agrarisch gebied
 - bebouwing en overige groepen
- (uit: *broedvogels en beheer* - H. Sierdsema - SOVON)

Tijdens het veldbezoek zijn geen territoriale vogelsoorten of nesten van vogels binnen het plangebied of directe omgeving aangetroffen. Wel is een foeragerende koolmees gezien in de tuin op het erf.

Het beschermingsregime van de groep vogelsoorten is opgedeeld in 5 categorieën waarbij de nestlocaties leidend zijn. In bijlage 3 is een toelichting op de 5 verschillende categorieën en bijhorende soorten beschreven.

Categorie 1-4 soorten

Van de categorieën 1-4 zijn geen waarnemingen van soorten binnen het onderzochte deel, zoals aangegeven in figuur 1, verricht. Op de geplande locatie van de windmolen, staat momenteel een kunstmatig ooievaarsnest. In het verleden zijn hier broedpogingen van ooievaar geweest, in recente jaren echter niet meer. Deze nestpaal zal worden verplaatst naar een andere geschikte locatie van het erf of omgeving waardoor een broedgelegenheid voor ooievaars behouden blijft.

Het erf met opgaande beplanting, siertuin en bebouwing, biedt voor enkele soorten een potentieel leefgebied. Hierbij moet met name worden gedacht aan huismus, kerkuil en mogelijk steenuil. Uit voorgaande jaren zijn er waarnemingen bekend van kerkuil op de zolder van de deel (mondelinge

mededeling Dhr. de Vries). Afgelopen jaren is de locatie echter niet in gebruik geweest als broedlocatie van deze soort.

Tijdens het veldbezoek zijn er geen sporen of individuen van soorten uit deze categorieën aangetroffen.

Categorie 5 soorten

Er is 1 soort uit categorie 5 binnen het erf aangetroffen: koolmees. Binnen de te ontwikkelen deellocaties zijn geen waarnemingen van vogelsoorten verricht. Hier zijn eveneens geen broedmogelijkheden voor soorten uit deze categorie aanwezig.

Op het erf kunnen verschillende soorten uit deze categorie binnen het broedseizoen een territorium bezetten. Dit zijn onder andere soorten als pimpelmees, boerenwaluw, zwarte roodstaart, spreeuw en ringmus. Deze soorten, of oude nesten, zijn tijdens het quickscan veldbezoek niet aangetroffen.

Literatuur

De atlas van Nederlandse broedvogels laat in het kilometerhok waarbinnen het plangebied ligt een groot aantal algemene broedvogels zien. Hierbij zijn ook enkele categorie 1-4 soorten als huismus, sperwer, kerkuil, steenuil en buizerd.

3.3 Herpetofauna en vissen

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen verricht van soorten uit deze groepen. Voor beschermde reptielen, amfibieën en vissen ontbreekt het aan geschikt leefgebied en voortplantingshabitat binnen de begrenzing van het plangebied en in de directe omgeving. Langs de Hardsteestraat ligt een watergang de Kleine Beek. Deze watergang kan in het voorjaar als voortplantingsbiotoop door enkele algemene amfibieënsoorten worden gebruikt. Hierbij moet met name gedacht worden aan soorten als bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander en bastaardkikker. Hierdoor kunnen buiten het voortplantingsseizoen zwerfende dieren van deze soorten binnen het plangebied niet worden uitgesloten. Populaties van zwaar beschermde soorten zijn niet op dispersieafstand bekend geworden en kunnen derhalve binnen de planlocaties worden uitgesloten.

Literatuur

De verspreidingskaarten van RAVON (*Reptielen, Amfibieën en Vissenonderzoek Nederland*) laten enkele beschermde soorten amfibieën in het kilometerhok, en direct aangrenzende hokken, zien waarbinnen het plangebied gelegen is. Het betreft licht beschermde soorten als kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker en bastaardkikker.

3.4 Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen verricht van grondgebonden zoogdieren.

De planlocatie, en de directe zone (erf) hier omheen, biedt enkele algemene zoogdiersoorten een potentieel geschikt leefgebied. Hierbij moet met name gedacht worden aan soorten als: ware muizen, woelmuizen, mol, (algemene) spitsmuizen, egel haas, konijn en kleine marterachtigen. Voor beschermde soorten als steenmarter, das en eekhoorn biedt de planlocatie geen geschikt biotoop voor verblijfplaatsen. Verblijfplaatsen of essentiële foerageergebieden voor deze laatste genoemde soorten ontbreken binnen het onderzochte plangebied.

Literatuur

De zoogdieratlas.nl bezit enkele meldingen van Nationaal beschermde (niet vrijgestelde) soorten conform artikel 3.10 van de Wet Natuurbescherming. Er zijn binnen het kilometerhok geen verspreidingsgegevens bekend geworden van soorten vermeld onder Artikel 3.5 van de Wet Natuurbescherming.

Vleermuizen

Strikt genomen zullen de twee onderzochte deelgebieden weinig geschikt zijn als foerageergebied en vlieggeleiding van de meeste soorten vleermuizen. Door de aansluiting bij het erf zijn echter vleermuizen binnen deze plangrenzen niet uit te sluiten. Door het ontbreken van bomen en bebouwing zijn verblijfplaatsen geheel uitgesloten.

Het erf vormt door de aanwezige ecochore¹ echter wel potentieel geschikt leefgebied voor enkele soorten vleermuizen. Met name door de aanwezigheid van bebouwing en opgaand groen, zijn binnen het erf (met name in de gebouwen) verblijfplaatsen van enkele soorten niet op voorhand uit te sluiten. Dit zijn bijvoorbeeld soorten als gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en mogelijk laatvlieger.

Het erf sluit aan bij de laanbeplanting en de loop van de Klein Beek richting het oosten. Deze zone kan door verschillende soorten vleermuizen gebruikt worden als vlieggeleiding en foerageergebied. Dit geldt met name voor soorten die gebonden zijn aan windluwe omstandigheden zoals gewone dwergvleermuis, watervleermuis, gewone grootoorvleermuis en in mindere mate laatvlieger.

Windmolen

De situering van de windmolen is in het open veld, grenzend aan het erf. Naast bovengenoemde soorten die in grote mate afhankelijk zijn van opgaande structuren binnen het leefgebied, zijn soorten als ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en enkele andere soorten minder tot soms nauwelijks gebonden aan begeleidende structuren. Deze soorten vliegen meer in het open biotoop tot soms op grote hoogten. Doordat aanwezigheid van vleermuizen binnen het plangebied en omgeving niet op voorhand zijn uit te sluiten, is een nadere afweging noodzakelijk. Zie § 4.5.

Literatuur

Verspreidingsatlassen van vleermuizen laten binnen het kilometerhok aanwezigheid zien van verschillende soorten: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis.

3.5 Ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen beschermde soorten uit deze groep aangetroffen. Het plangebied is niet geschikt voor beschermde of Rode Lijstgenoteerde insectensoorten.

Binnen de planlocatie liggen geen ecotopen die beschermde ongewervelden een goede leefomgeving bieden. Het voorkomen van beschermde ongewervelden, als libellen, vliegend hert, gestreepte waterroofkever, platte schijfhoren en dergelijke, is derhalve uitgesloten.

¹ Een ecochore is een ruimtelijk begrensde ecologische eenheid, gekenmerkt door een inwendige heterogeniteit in een halfnatuurlijk of cultuurlandschap. Een ecochore bestaat uit een verzameling ecotopen; bijvoorbeeld de verschillende aan elkaar grenzende ecotopen op en rond een erf of binnen een specifiek landschapstype. Samen vormen deze ecotopen een gevarieerd landschap.

4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

4.1 Algemeen

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De soortenbescherming zoals in deze wetgeving is opgenomen, is de opvolger van de Flora- en faunawet uit 2002. In deze wetgeving is de bescherming van soorten opgenomen in drie artikelen:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5
- Artikel 3.10

Artikel 3.1 beschrijft de vogelsoorten zoals opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn. Deze lijst omvat alle inheemse vogelsoorten. Verstoring of opzettelijke verontrusting van broedende vogels is niet toegestaan. Daarnaast zijn er enkele soorten die jaarrond gebruik maken van dezelfde broedlocaties of die afhankelijk zijn van specifieke locaties; deze locaties zijn jaarrond beschermd. Voor vogels is slechts ontheffing mogelijk voor belangen die betrekking hebben op bescherming van flora en fauna, veiligheid voor het vliegverkeer of volksgezondheid.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.5 betreffen soorten die zijn opgenomen in bijlage VI van de Europese Habitatrichtlijn, bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage I en het Verdrag van Bonn. Afhankelijk van de ingreep en het effect op beschermde soorten, kunnen nadere onderzoeken met toetsing aan de wetgeving noodzakelijk zijn. Bij eventuele negatieve effecten kan een ontheffing noodzakelijk zijn. De mogelijkheid voor ontheffing wordt getoetst aan de belangen zoals opgenomen in de Europese richtlijnen. Onder dit Artikel vallen bijvoorbeeld alle soorten vleermuizen die door de vermelding op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, Europese bescherming genieten. Soorten als bedoeld onder dit artikel worden in deze rapportage aangeduid als *zwaar beschermde* soorten.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.10 zijn soorten van nationaal belang. Voor deze soorten geldt een iets milder beschermingsregime. Daarnaast zijn per provincie enkele soorten op de vrijstellingslijst geplaatst voor belangen als ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden of doelstelling, kunnen soorten binnen dit artikel zijn vrijgesteld van ontheffing of is nader onderzoek en ontheffing noodzakelijk.

Zie voor een uitgebreidere toelichting bijlage 3.

4.2 Flora

Binnen het onderzoeksgebied zijn tijdens de quickscan geen beschermde plantensoorten waargenomen. Van beschermde soorten zijn geen groeiplaatsen binnen het gebied te verwachten en ook niet bekend geworden in de literatuur. Het plangebied biedt geen geschikte groeiplaatsen voor beschermde vaatplanten waardoor deze kunnen worden uitgesloten.

Aangezien beschermde soorten ontbreken is geen schade aan deze soorten te verwachten en is nader onderzoek of een ontheffing niet noodzakelijk.

4.3 (Broed)vogels

Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd krachtens de Wet Natuurbescherming. Ontheffing voor deze diergroep is in de meeste gevallen niet mogelijk.

Dit betekent dat het (opzettelijk) verstoren, verontrusten, doden en anderszins van vogels en nesten in beginsel niet is toegestaan. Voor vogels geldt dat deze tijdens de broedperiode het meest gevoelig zijn voor verstoring. De rest van het jaar zijn zij flexibeler en is de kans op nadelige effecten door de werkzaamheden voor de individuen aanzienlijk minder. Hierdoor is het sterk aan te bevelen buiten het broedseizoen te starten met de werkzaamheden waardoor bij aanvang van het broedseizoen het verstoringseffect op vogels minimaal is.

Globaal kan worden gezegd dat de broedperiode, voor de mogelijk aanwezige soorten, ligt tussen 15 maart en 15 juli. Hierbij dient wel te worden op gemerkt dat indien broedende vogels in een andere periode van het jaar worden aangetroffen, hierbij zorgvuldig dient te worden omgegaan zodat verstoring van de broedende vogels wordt voorkomen.

Niet alle vogels maken jaarlijks een nieuw nest om te broeden. Een deel van de soorten gebruikt jaarlijks hetzelfde nest of dezelfde locatie om hun jongen groot te brengen. Ook zijn er soorten die jaarrond gebruik maken van vaste verblijfplaatsen. Voor deze soorten geldt dat de nest- of verblijflocaties jaarrond beschermd zijn en dat inzichtelijk gemaakt moet worden welke gevolgen de werkzaamheden voor deze soorten hebben.

De provincie hanteert een lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn: 'Aangepaste lijst beschermde vogelnesten' - zie ook bijlage 3. De nestlocaties en vaste verblijfplaatsen van de hierin beschreven soorten zijn ook in perioden beschermd als er tijdelijk geen gebruik van de nestlocatie wordt gemaakt. De betreffende soorten zijn verdeeld in 5 categorieën.

Categorie 1-5 soorten

Er zijn geen broedlocaties van soorten uit categorie 1-5 aangetroffen of te verwachten binnen het uit te breiden bouwblokgedeelte. Op het erf zijn wel enkele soorten aanwezig of redelijkerwijs te verwachten. Door de bouwblokuitbreiding zullen deze soorten geen nadelige effecten ondervinden waardoor geen nadere afweging of ontheffing noodzakelijk is.

Windmolens

Windmolens kunnen voor vogels een belemmering vormen doordat vogels in aanvaring kunnen komen met draaiende rotorbladen. Vooral bij vogels met een lange levensduur en een lage reproductie, is de impact door sterfte groter dan bij vogels met een kortere levensduur en hoge reproductie. Door het ontbreken van tuidraden, bovengrondse bekabeling en de plaatsing op een erf is gepland (niet geheel in het open veld), kan schade aan individuen door stilstaande elementen op voorhand redelijkerwijs als verwaarloosbaar worden ingeschat.

Zoals te verwachten, zijn er over het algemeen significant minder slachtoffers te verwachten bij stilstaande rotorbladen ten opzichte van draaiende bladen {Klop 2014}. Behalve dat fysieke slagen van de rotorbladen hiervoor verantwoordelijk kunnen zijn, is ook de turbulentie achter de bladen van invloed op het potentiële aantal slachtoffers. Waarom vogels met draaiende rotoren botsen is onbekend. Er zijn maar weinig studies uitgevoerd naar de oorzaken van aanvaringen. Wel lijkt er een relatie tussen aanvaringsrisico en het formaat van de vogels. Zo worden kleine zangvogels vaker slachtoffer dan middelgrote, respectievelijk grote zangvogels {Winkelman 1992b}.

Ook de plaatsing van windmolens nabij belangrijke vogelgebieden, kan van invloed zijn op het aantal slachtoffers en soorten. Conform de visie van de Vogelbescherming zouden met name Natura2000 gebieden, die zijn aangewezen vanuit de Vogelrichtlijn of belangrijke akker- en weidevogelgebieden, om deze reden op voorhand moeten worden geweerd {Aarts 2009}.

Slachtoffers onder vogels kunnen worden ingedeeld naar de mate van gebruik van het landschap en de omgeving. Zo kan het gebied worden gebruikt als broedlocatie waardoor de omgeving in veel gevallen als direct foerageergebied wordt gebruikt. Hierdoor is er sprake van relatief veel (voedsel)vluchten per moment. Afhankelijk van de vogelsoort liggen de vlieghoogten van lokaal aanwezige vogelsoorten grotendeels tussen 0 en 50 meter.

Daarnaast hebben gebieden die in de trekperiode (najaar en voorjaar) intensief worden overgestoken, veelal een piek in slachtoffers ten opzichte van overige perioden in het jaar.

Naast het gebiedsgebruik vormen ook de morfologie, het zichtvermogen en gedrag (baltsvluchten, jachttechnieken, thermiekgebruik, wendbaarheid, dag- en nachtritme en dergelijke) van vogelsoorten belangrijke kenmerken die soortspecifiek zijn en de risico's kunnen versterken.

Onder vogels vallen overdag de minste slachtoffers en bij goede weersomstandigheden. Gedurende de trekperiode liggen daarentegen de pieken met aanvaringen 's nachts {Winkelman 2008}.

Of naast bovengenoemde effecten ook geluid, schaduwwerking en trillingen door operationele windturbines effecten op vogels hebben, is in de literatuur niet bekend geworden en wordt derhalve hier niet verder uitgewerkt.

De te plaatsen turbine heeft een ashoogte van 22 meter. Hierdoor betreft het een lage turbine. In de literatuur zijn weinig concrete onderzoeken te vinden met betrekking tot windmolens lager dan 50 meter. Ook beschrijven onderzoeken in de meeste gevallen de effecten van lijnvormig of blokvormig geplaatste windmolengroepen en niet van solitair geplaatste turbines.

Risico-inschatting

Voor het plaatsen van de windmolen dient een risico-inschatting gemaakt te worden ten aanzien van vogels. Zoals in bovenstaande beschreven, is de kans op vogelslachtoffers afhankelijk van verschillende soortspecifieke gedragsfactoren. Daarmee zijn deze risico's altijd sterk locatiegebonden en dienen per locatie te worden ingeschat {Winkelman 2008}. De plaatsing van de

molen is binnen het bouwblok, grenzend aan open agrarisch gebied. Binnen deze locatie is met name een afweging ten aanzien van ervvogels, weidevogels en trekvogels van belang.

Conform de Nationale windmolenrisicokaart van de Vogelbescherming {Aarts 2009}, ligt het gebied in, voor de meeste vogelgroepen, relatief laag risicogebied. Hoewel niet voor alle vogelgroepen de gegevens volledig zijn, zijn de gegevens voor deze locatie voor de meest groepen, wel volledig. Voor akker-, weide- en kolonievogels zijn de soortantallen relatief laag. Voor de groep 'talrijke broedvogels' betreft het gemiddelde aantallen. Dit geldt ook voor de groep 'talrijke wintervogels'.

Het plangebied ligt niet in aangewezen weidevogel-, akkervogel of ganzengebied. Ook de afstand van de mast tot de begrenzing van de Fraterwaard (Vogelrichtlijngebied Rijntakken) op ruim 3 kilometer afstand, is meer dan 10 maal de masthoogte en meer dan de minimale afstand van 1200 meter {LAG-SVW 2007}. Deze vrij conservatieve rekennormen worden door de Länder-Arbeitsgemeinschaft der Vogelschutzwarten voorgesteld als bufferzone rondom belangrijke vogelgebieden. De standplaats van de windmolen voldoet hier dus ruimschoots aan.

Broedvogels - ervvogels en weidevogels

Voor het plaatsen van de windmolen is er geen sprake van schade aan vaste, jaarrond beschermde rust- of nestplaatsen. Er worden immers geen bomen gekapt of gebouwen gesloopt.

In de directe omgeving zijn geen kolonies bekend van roeken en blauwe reiger of grote bosgebieden met horsten van roofvogels. De verspreid liggende, relatief kleine houtopstanden in het landschap, kunnen wel broedlocaties bieden aan buizerd of bosuil. Hiervan zijn echter geen gegevens bekend geworden.

Op het aanwezige erf zullen diverse vogelsoorten een broedlocatie bezetten. Deze soorten kunnen voor voedselvluchten binnen het rotorbereik van de windmolen komen. Voor broedvogels binnen het erf zal sprake kunnen zijn van gewinning. In diverse onderzoeken komt echter naar voren dat globaal genomen voor de helft van de vogelsoorten sprake is van gewinning. Met name bij soorten als kievit, en bij niet broedende veldleeuwerik en graspieper, blijkt gewinning een zichtbaar effect te hebben {Winkelman 2008}. Over welke effecten een dergelijke turbine heeft op de hier mogelijk of zeker aanwezige broedvogels, zijn geen gegevens beschikbaar. Hierdoor kan geen duidelijke uitspraak worden gedaan op bijvoorbeeld eventueel aanwezige broedende kerkuil, ooievaar, huismussen en dergelijke.

Op de geplande locatie van de windmolen staat een ooievaarsnest dat in het verleden bezet is geweest door ooievaar. Voor de bouw van de windmolen zal deze nestpaal worden verplaatst. Bij een toekomstige broedpoging, zal er sprake zijn van foeragerende dieren waardoor voedselvluchten in de nabijheid van de wieken zou kunnen resulteren in aanvaringen. Of bij deze vogelsoort gewinning kan optreden met betrekking tot de windmolen, is in de literatuur niet bekend geworden. Doordat de nestpaal in de huidige situatie niet als vaste nestlocatie kan worden beschouwd, is het vanuit de Wet Natuurbescherming toegestaan deze te verplaatsen. Het is wel raadzaam te zoeken naar een nieuwe locatie op ruime afstand van de windmolen, bijvoorbeeld meer dan 250 meter (aanne) of een locatie waarbij de windmolen zich niet in de directe aanvliegroute van de nestlocatie bevindt.

Zog

De literatuurgegevens zijn alle afkomstig van onderzoeken naar de effecten van grote windmolens (ashoogte >50 meter) en windparken. De op deze locatie te plaatsten windmolen heeft een ashoogte van 22 meter en een rotordoorsnede van minder dan 10 meter. De zog is hierdoor significant kleiner dan van een grote molens. Doordat bij grote molens reeds is vastgesteld dat het aantal slachtoffers door de zog slechts 1 tot enkele vogels op jaarbasis betreft, kan redelijkerwijs worden gesteld dat het aantal zogslachtoffers bij de te plaatsen molen verwaarloosbaar klein is of zelfs nul.

Trekvogels

Gedurende de herfsttrek (en in mindere mate tijdens de voorjaarstrek) trekken grote aantallen vogels over Nederland en redelijkerwijs ook over de planlocatie. De vlieghoogte is voor een groot deel soortafhankelijk en wordt sterk beïnvloed door de weersomstandigheden. De nachtelijke vogeltrek speelt zich voornamelijk af in een breed front op grote hoogte, ruim buiten het bereik van dit type windmolen. Doordat de planlocatie niet is gelegen nabij specifieke landschapkenmerken die voor trekvogels geleidend kunnen zijn, zoals rivierlopen of grote bosgebieden, is er geen sprake van een aantrekkende werking (micro-stuwing) van het gebied op nachtelijke trekvogels.

Kleine, dagtrekkende, vogels vliegen veelal lager en mogelijk binnen het bereik van de windturbine. De ligging van het plangebied is echter zodanig dat geen stuwing van gedurende de

dag trekkende vogels te verwachten is. Voor trekvogels zullen daarom geen noemenswaardige aantallen slachtoffers door de in gebruik name van de windmolen vallen.

Cumulatief effect

Door de plaatsing van een enkele windturbine, in een gebied waar binnen een straal van enkele kilometers geen andere windturbines aanwezig zijn, is er geen sprake van een cumulatief effect. Hierdoor kan dit buiten beschouwing worden gelaten.

Wetgeving en conclusie

Alle soorten vogels zijn strikt beschermd onder de Wet natuurbescherming (Artikel 3.1 lid 1). Onder de verbodsbepalingen vallen onder meer opzettelijke handelingen die leiden tot de dood van een dier. Het per ongeluk doden van vogels (bijv. door windturbines) wordt ook beschouwd als een overtreding van Artikel 3.1 lid 1 WNb. waardoor het plaatsen van een windmolen eveneens valt onder voorwaardelijke opzet. Men weet, of kan immers weten, dat het plaatsen van een windmolen leidt tot risico's voor vogels. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft voor de aanleg van enkele windturbines op verschillende locaties geoordeeld dat de verwachte sterfte onder vogels en vleermuizen als gevolg van dat betreffende windpark of enkele windturbines, niet als incidenteel gezien mocht worden (8 februari 2012; zaaknummer 201100875/1/R2.; 16 april 2014 201301107/1/A3 en 4 mei 2015 zaaknummer 201508490/1/R6).

Deze ontheffingen zijn echter gebaseerd op windmolens met grote rotoroppervlakten en hoge ashoogten. Van kleine modellen windmolens zoals aan de Hardsteestraat is gepland zijn geen gegevens beschikbaar.

Hoewel uit de literatuur niet duidelijk is geworden hoe groot het risico van een enkele, kleine windmolen is, is de kans op schade aan enkele individuen gedurende de gebruikperiode van de molen niet uit te sluiten. Zoals beschreven is de inschatting dat er onder vogels slachtoffers vallen, zeer klein. De mogelijke sterfte zal daardoor ruim onder de 1%- mortaliteitsnorm van de lokale populatie blijven, waarmee een effect op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie met zekerheid kan worden uitgesloten. Dit geldt eveneens voor de regionale en de landelijke populatie (Kruijt et al. 2016).

Door het ontbreken van gericht vogelonderzoek zijn er geen gegevens van deze soortgroep van de planlocatie of de omgeving bekend. Ecologisch gezien zal het effect van de molen op de vogelstand verwaarloosbaar klein zijn. Doordat een enkel slachtoffer niet volledig kan worden uitgesloten, wordt geadviseerd een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag doordat er sprake kan zijn van overtreding van de WNb Artikel 3.1. Voor het aanvragen van een ontheffing is dan eveneens aanvullend vogelonderzoek noodzakelijk om een ontheffing voor de juiste soorten te kunnen aanvragen.

Doordat vaste rust- en nestlocaties binnen de beide deelgebieden ontbreken, is er geen sprake van directe negatieve effecten op jaarrond beschermde nestlocaties.

Er is geen jurisprudentie of onderzoeksliteratuur met betrekking tot dergelijke, lage typen windmolens versus vogels. De inschatting is dat het ecologische risico door het lage aantal slachtoffers verwaarloosbaar klein is. Desondanks is het volledig voorkómen van schade aan individuen niet te garanderen waardoor wordt geadviseerd, in overleg met het bevoegd gezag, een ontheffing WNb aan te vragen.

4.4 Herpetofauna en vissen

Binnen het plangebied zijn geen leefgebieden als voortplantings- of winterbiotopen van amfibieën, reptielen of vissen aanwezig. Enkele zwervende algemene amfibieënsoorten, als bruine kikker en gewone pad, zijn vrijgesteld van ontheffing. Zwaar beschermde amfibieën, reptielen en vissen ontbreken binnen het plangebied.

Doordat zwaar beschermde soorten niet aanwezig zijn, is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

4.5 Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen aangetroffen van grondgebonden zoogdieren.

In het plangebied kunnen diverse soorten worden aangetroffen als: ware muizen, woelmuizen, spitsmuizen, egel, kleine marterachtigen enz. Deze mogelijk aanwezige soorten staan vermeld op

de vrijstellingslijst van de provincie waardoor een vrijstelling geldt voor Ruimtelijke Ontwikkelingen en Ingrepen en geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk is.

Aanwezigheid van *niet vrijgestelde* soorten zoals steenmarter en eekhoorn, is tijdens het veldbezoek niet vastgesteld. Met name het erf kan door beide soorten als foerageergebied gebruikt worden waardoor zwervende dieren binnen het plangebied kunnen worden waargenomen. Het uitbreiden van het bouwblok of het plaatsen van de windmolen op de locatie, zal echter niet resulteren in het verwijderen of verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten. Ook zal de omgeving van het gebied blijven functioneren als eventueel foerageergebied waardoor geen nadere afweging ten aanzien van deze soorten noodzakelijk is. Overige, niet vrijgestelde, soorten zijn redelijkerwijs uit te sluiten.

Doordat vaste verblijfplaatsen ontbreken en er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn op zwaar beschermde soorten, is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

Vleermuizen

Er zijn geen verblijflocaaties van vleermuizen aanwezig binnen het uit te breiden bouwblokgedeelte of binnen de bouwlocatie van de windmolen.

Binnen het erf, bijvoorbeeld in de aanwezige bebouwing, zijn wel mogelijkheden voor verblijfplaatsen van enkele vleermuissoorten aanwezig. Door de bouwblokuitbreiding zullen deze soorten geen nadelige effecten ondervinden waardoor geen nadere afweging of ontheffing noodzakelijk is.

Windmolens

Windmolens kunnen voor vleermuizen een belemmering vormen doordat vleermuizen in aanvaring kunnen komen met draaiende rotorbladen. Zoals te verwachten, zijn er over het algemeen significant minder slachtoffers te verwachten bij stilstaande rotorbladen ten opzichte van draaiende bladen {Klop 2014}. Behalve dat fysieke slagen van de rotorbladen hiervoor verantwoordelijk kunnen zijn, is ook de turbulentie achter de bladen (zog) van invloed op het potentiële aantal slachtoffers. Het is niet duidelijk waardoor vleermuizen aanvaringen niet altijd weten te voorkomen. Mogelijk zijn de rotorbladen bij de hoge snelheden waarmee deze kunnen ronddraaien niet meer effectief door vleermuizen met hun echolocatie waar te nemen en te ontwijken.

In Europa wordt meer dan de helft van de aanwezige vleermuissoorten als slachtoffer van windturbines gevonden. De meeste slachtoffers worden met name gevonden op locaties waar windturbines dicht bij opgaande beplantingen staan {Eurobats Advisory Committee 2005}.

De meeste aandacht van onderzoeken gaat uit naar grote windturbines {Limpens et al., 2007; Limpens et al., 2013}. Effecten van kleine turbines zijn tot nu toe onderbelicht. In een handleiding voor gemeenten bij de toepassing van kleine windturbines (Agentschap NL, 2010), staan vleermuizen slechts éénmaal genoemd. Over technische aspecten van windturbines (o.a. rotordiameter, ashoogte, tussenafstand) in relatie tot risico's op aanvaringslachtoffers onder vleermuizen is vrijwel niets bekend.

De gevoeligheid van vleermuizen voor windturbines is soortspecifiek en wordt beïnvloed door:

- Vlieghoogte, snelheid en vlieggedrag
- Vleugelvorm en gewicht
- Echolocatiekarakteristieken
- Biotoopvoorkeur (open of dicht habitat)
- Jachttechnieken
- Trekgedrag

De verwachting is dat in Nederland de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis de meest kwetsbare soorten zijn. De rosse vleermuis vliegt veelal in open gebied en is niet gebonden aan lijnvormige, geleidende structuren. De ruige dwergvleermuis vliegt in de najaarstrek, en in mindere mate gedurende de voorjaarstrek, eveneens meer over open gebied of gebruikt rivierdijken als geleiding. Dichter bij opgaande structuren kan ook de gewone dwergvleermuis als kwetsbare soort worden meegeteld. Overige vleermuissoorten worden in Duitse studies wel genoemd maar zijn, mogelijk doordat de soorten zeldzamer zijn, minder vaak betrokken bij aanvaringen {Limpens et al., 2007}. Doordat vleermuizen grotendeels nachtactieve dieren zijn, zullen eventuele slachtoffers alleen gedurende de nacht vallen. Daarnaast speelt de seizoenscyclus een belangrijke rol. Zo zullen in de wintermaanden, globaal tussen november en maart, nauwelijks vleermuizen actief zijn doordat alle soorten in een winterslaap gaan. Hierbij is wel een

onderscheid te maken in vaste slapers en soorten die door temperatuurschommelingen gedurende de winter (tijdelijk) actief kunnen zijn. De meeste slachtoffers vallen in de migratietijd en paartijd - augustus-oktober. In deze periode verplaatsen vleermuizen zich van de zomerverblijven naar de winterverblijven. De trekafstand is soortafhankelijk. Soms worden zomerverblijven ook als winterverblijven gebruikt en in andere gevallen wordt over korte tot middellange en soms lange afstanden gemigreerd.

In de gebruiksfase zijn er twee mogelijke negatieve effecten van windturbines op vleermuizen: het aanvaringsrisico en verstoring door geluid, licht en beweging. Deze effecten kunnen optreden op verbindingsroutes van dagelijkse verplaatsingen (voedseltrek), op trekroutes van jaarlijkse migratie (seizoenstrek) en op het gebruik van foerageergebieden.

Er zijn enkele aanwijzingen dat windturbines aantrekkingskracht op vleermuizen kunnen uitoefenen, mogelijk door beweging of geluid van de wieken of door de wrijvingswarmte aangetrokken insecten {Eurobats Advisory Committee 2005}. Welke factoren feitelijk bepalend zijn voor het optreden van aanvaringen is niet zeker. Het doorsnijden van trekbanen is zeker wel van belang. Hoe groot de aanvaringskansen van een individuele windturbine is, kan niet worden aangegeven. Hierover zijn geen studies gevonden.

Naarmate het harder gaat waaien, gaan de rotorbladen sneller draaien en worden de turbines gevaarlijker voor vleermuizen {Verboom & Limpens 2001}. Vleermuizen vermijden echter bij voorkeur harde wind {Limpens et al. 1997}. Ze zoeken luwe plekken op (in het bos, op het erf) of vliegen zelfs helemaal niet uit. Dit gedrag leidt dus naar verwachting tot een vermindering van de aanvaringsrisico's bij harde wind.

Bij het ronddraaien kunnen sommige rotoren een ultrasoon, suizend geluid produceren in het frequentiebereik 15-35 kHz {Schröder & Roschen 1997}. Aangezien de frequenties van de uitgezonden echolocatiesignalen van enkele soorten vleermuizen (onder andere rosse vleermuis en laatvlieger) zich juist in dit bereik bevinden, zou de echolocatie van vleermuizen door het gesuis van rotoren mogelijk akoestisch gestoord kunnen worden. Dit zou dan het foerageren (detectie en vangst van prooien) alsmede de navigatie van deze vleermuizen kunnen verstoren. Vermoedelijk reageren verschillende soorten vleermuizen verschillend op de plaatsing van windturbines in hun foerageergebied. Laatvliegers lijken windparken te mijden, terwijl bij gewone dwergvleermuizen gewinning lijkt op te treden {Bach & Rahmel 2004}.

Daarnaast werkt echolocatie over een betrekkelijk korte range. Zeker voor een soort als de rosse vleermuis of ruige dwergvleermuis in open veld, geldt dat op het moment dat het dier echo's terug krijgt van de wieken of de turbine en begrijpt dat het om een bewegend object en mogelijk gevaar gaat, het al zeer dicht bij de wieken is en wellicht in de turbulentie komt, of door de wieken geraakt wordt {Limpens 2007}.

Risico-inschatting

Voor het plaatsen van de windmolen dient een risico-inschatting gemaakt te worden ten aanzien van vleermuizen. Zoals in bovenstaande beschreven, is de kans op vleermuislachtoffers afhankelijk van aanwezige soorten en soortspecifieke gedragsfactoren. Daarmee zijn deze risico's altijd sterk locatiegebonden en dienen per locatie te worden ingeschat {Winkelman 2008}.

Aan de hand van het biotoop kunnen verschillende vleermuissoorten binnen het plangebied worden aangetroffen. Hiernaar is echter geen onderzoek uitgevoerd. Alleen soortgericht onderzoek kan in beeld brengen welke soorten in het gebied aanwezig zijn en welke risico's per soort kunnen worden verwacht.

De windmolen zal geplaatst worden binnen het bouwblok, op circa 35-40 meter van nabij de woning aanwezige opgaande beplanting. Op het erf kunnen mogelijk verschillende soorten een verblijfplaats hebben. Deze mogelijk aanwezige soorten kunnen tijdens het foerageren binnen het rotorbereik van de windmolen komen. Soorten als gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger zijn enkele potentieel aanwezige soorten met verblijfplaatsen in de gebouwen. Deze soorten zijn vrij windgevoelig waardoor in de omgeving van de windmolen redelijkerwijs alleen wordt gefoerageerd tijdens windstille of windarme momenten. Met name gewone grootoorvleermuis is niet binnen het rotorbereik te verwachten. Deze soort leeft in of dicht nabij structuren en zal daardoor niet uitwijken naar de windmolen. Laatvliegers lijken windmolens te mijden, terwijl bij gewone dwergvleermuizen gewinning lijkt op te treden {Bach & Rahmel 2004}. Bij onrendabele lage windsnelheden worden windmolens veelal in de zogenaamde vrijloop gezet: de molenbladen staan dan haaks op de windrichting. De vrijloop zorgt er tevens voor dat de turbines meer kracht kunnen absorberen, dan stilstaand, zodat de turbines lichter uitgevoerd kunnen worden, de vermoeidheidsbelasting lager is, en de levensduur van de turbine verlengd wordt. Amerikaans onderzoek geeft echter aan dat er vooral slachtoffers vallen op momenten dat de wieken op een vrijloop stand draaien bij weinig wind, en veel minder in situaties bij flinke

windsnelheden met hoge wieksnelheden. Dit hangt wellicht samen met activiteitspatronen van vleermuizen: bij lagere windsnelheden zullen er meer insecten vliegen, en zullen vleermuizen meer jagen in openere landschappen, waar de turbines vaak geplaatst zijn {Limpens 2007}.

Gezien de aansluiting van het erf met laanbeplanting en de Kleine Beek langs de Hardsteestraat, zullen eventuele vliegroutes en (gedeeltelijk) foerageergebieden voor deze soorten langs de zuidelijke delen van het erf richting het oosten liggen en in mindere mate nabij de windmolens. Gedurende de baltsperiode baltsen gewone dwergvleermuismannetjes in ruime baltsvluchten boven of nabij de paarlocaties. Gezien de standplaats van de windmolen kan dit van enige invloed zijn op baltsende individuen.

Bosgebieden zijn in de directe omgeving niet aanwezig. Hierdoor is de kans op verblijfplaatsen van rosse vleermuizen in de omgeving niet te verwachten en kan redelijkerwijs worden aangenomen dat overvliegende rosse vleermuizen in de meeste gevallen hoger vliegen en daardoor buiten het bereik van de rotorbladen blijven. Hierdoor is de inschatting dat de kans op aanvaringen met eventuele overvliegende rosse vleermuizen verwaarloosbaar is.

Wetgeving en conclusie

Alle soorten vleermuizen zijn strikt beschermd onder de Wet natuurbescherming (Artikel 3.5 lid 1). Onder de verbodsbepalingen vallen onder meer opzettelijke handelingen die leiden tot de dood van een dier. Het per ongeluk doden van vleermuizen (bijv. door windturbines) wordt ook beschouwd als een overtreding van Artikel 3.5 lid 1 WNb. waardoor het plaatsen van een windmolen eveneens valt onder voorwaardelijke opzet. Men weet, of kan immers weten, dat het plaatsen van een windmolen leidt tot risico's voor vleermuizen. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft voor de aanleg van enkele windturbines op verschillende locaties geoordeeld dat de verwachte sterfte onder vogels en vleermuizen als gevolg van dat betreffende windpark of enkele windturbines niet als incidenteel gezien mocht worden (8 februari 2012; zaaknummer 201100875/1/R2.; 16 april 2014 201301107/1/A3 en 4 mei 2015 zaaknummer 201508490/1/R6).

Deze ontheffingen zijn echter gebaseerd op windmolens met grote rotoroppervlakten en hoge ashoogten. Van kleine modellen windmolens zoals aan de Hardsteestraat is gepland zijn geen gegevens beschikbaar.

Hoewel uit de literatuur niet duidelijk is geworden hoe groot het risico van een enkele, kleine windmolen is, is de kans op schade aan enkele individuen gedurende de gebruikperiode van de molen niet uit te sluiten. Zoals beschreven is de inschatting dat er onder vleermuizen slachtoffers vallen, zeer klein. De mogelijke sterfte zal daardoor ruim onder de 1%- mortaliteitsnorm van de lokale populatie blijven, waarmee een effect op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie met zekerheid kan worden uitgesloten. Dit geldt eveneens voor de regionale en de landelijke populatie (Kruijt et al. 2016). Wel wordt geadviseerd geen gebruik te maken van de vrijloopstand maar de wieken bij windarm weer vast te zetten.

Door het ontbreken van gericht vleermuisonderzoek zijn er geen gegevens van deze soortgroep van de planlocatie of de omgeving bekend. Ecologisch gezien is de inschatting dat het effect van de molen op de vleermuisstand verwaarloosbaar klein is. Doordat een enkel slachtoffer niet volledig kan worden uitgesloten, wordt geadviseerd een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag doordat er sprake kan zijn van overtreding van de WNb Artikel 3.1. Voor het aanvragen van een ontheffing is dan eveneens aanvullend vleermuisonderzoek noodzakelijk om een ontheffing voor de juiste soorten te kunnen aanvragen.

Doordat vaste verblijfplaatsen binnen de beide deelgebieden ontbreken, is er geen sprake van directe negatieve effecten op jaar rond beschermde verblijfslocaties.

Er is geen jurisprudentie of onderzoeksliteratuur met betrekking tot dergelijke, lage typen windmolens versus vleermuizen. De inschatting is dat het ecologische risico door het lage aantal slachtoffers verwaarloosbaar klein is. Desondanks is het volledig voorkómen van schade aan individuen niet te garanderen waardoor wordt geadviseerd, in overleg met het bevoegd gezag, een ontheffing WNb aan te vragen.

4.6 Ongewervelden

Het gebied is niet geschikt als voortplantings- en leefgebied voor beschermde en Rode lijstgenoteerde vlinders, libellen en overige insecten. Beschermde soorten zijn niet te verwachten aangezien de soorten van deze groepen veelal erg kritisch zijn op het biotoop.

Voor de groep ongewervelden zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

5. VOORTOETSING GEBIEDENBESCHERMING

Het Nederlands Natuur Netwerk (NNN), de voormalige Ecologische Hoofdstructuur (EHS), is een netwerk van grote en kleine natuurgebieden (waaronder de Natura2000 gebieden) waarin de natuur (plant en dier) voorrang heeft en wordt beschermd. Hiermee wordt voorkomen dat natuurgebieden geïsoleerd komen te liggen, dieren en planten uitsterven en dat de natuurgebieden zo hun waarde verliezen. De NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

Natura2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden, dat binnen de Europese Unie wordt opgezet. Het Natura2000 netwerk dient ter bescherming van zowel de gebieden (natuurlijke habitats) als de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten.

Deze Natura2000-gebieden vormen de kerngebieden van de NNN zoals deze in Nederland wordt vormgegeven, zie bijlage 1.

5.1 Natura2000

Het dichtstbijzijnde Natura2000 gebied binnen een straal van 5 kilometer ten opzichte van het plangebied, zijn de Rijntakken ten westen van het plangebied. De begrenzing van dit gebied (Fraterwaard) ligt op ruim 3 kilometer afstand van de planlocatie. Het gebied is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Overige gebieden zijn niet op korte afstand aanwezig.

Afweging

De bouwblokwijziging en het plaatsen van een lage windmolen, zullen geen toename van versturende invloeden hebben op Natura2000-gebieden aangezien het plangebied niet ligt binnen de grenzen of binnen de invloedssfeer van voornoemde gebieden. Deze werkzaamheden zullen geen negatieve gevolgen hebben op de beschreven gebieden of aanwezige habitats. Vermoedelijk kan worden gesteld dat de windmolen geen negatief effect heeft op de populaties van vogelsoorten die als kwalificerend zijn aangewezen. Hiervoor wordt echter ander onderzoek voorgesteld.

5.2 Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone

Het Geldersnatuurnetwerk (GNN) betreft een stelsel van onderling verbonden natuurgebieden, dat in verbinding staat met natuurnetwerken buiten Gelderland.

De Grote Beek op circa 1 kilometer ten zuiden en westen van het plangebied, is aangewezen als ecologische verbindingszone. Deze natte zone verbindt de landgoederenzone en Kruisbergse bossen rondom Hoog-Keppel en Doetinchem met de uiterwaarden van de IJssel die als Natura2000 gebieden zijn aangewezen: De Rijntakken.

Delen van deze ecologische verbindingszones zijn aangewezen als Natuur binnen het Geldersnatuurnetwerk (GNN). Delen van de waterloop en omringende gebieden zijn aangewezen als Groene Ontwikkelingszone (GO).

Op de kaart in figuur 3, bijlage 1, is de begrenzing weergegeven van beide kaders in relatie tot het plangebied en omliggende landschap.

Afweging

De planlocatie is niet gelegen binnen de begrenzingen van de GNN en GO waardoor geen sprake is van een ruimteclaim. Ook kan redelijkerwijs worden gesteld dat de voorgenomen werkzaamheden geen indirecte storende invloed hebben op deze zones. Hierdoor is geen nadere afweging noodzakelijk.

6. CONCLUSIE

Op de planlocatie is een natuuronderzoek uitgevoerd in de vorm van een quickscan. Aan de hand van de hierdoor verkregen gegevens, aangevuld met literatuuronderzoek, is een goed beeld ontstaan van de waarde van de planlocatie voor beschermde dier- en plantsoorten. Daarnaast is een vooranalyse gemaakt ten aanzien van het plaatsen van de windmolen binnen het bestaande bouwvlak.

De eigenaar is voornemens een windmolen binnen het huidige bouwblok te plaatsen en het huidige bouwblok te wijzigen. Voor de ontwikkelingen zal geen opgaande beplanting worden gerooid. De windmolen betreft een Enair E200 wind turbine. De ashoogte bedraagt 22 meter en de 3 bladen hebben elk een lengte van 4,2 meter. De tiphoogte bedraagt 26,9 meter.

Flora

Beschermde soorten ontbreken op de planlocatie waardoor geen schade aan deze soorten te verwachten is en geen nader onderzoek of een ontheffing noodzakelijk is.

Vogels

Doordat vaste rust- en nestlocaties binnen de beide deelgebieden ontbreken, is er geen sprake van directe negatieve effecten op jaarrond beschermde nestlocaties.

Er is geen jurisprudentie of onderzoeksliteratuur met betrekking tot dergelijke, lage typen windmolens versus vogels. De inschatting is dat het ecologische risico door het lage aantal slachtoffers verwaarloosbaar klein is. Desondanks is het volledig voorkómen van schade aan individuen niet te garanderen waardoor wordt geadviseerd, in overleg met het bevoegd gezag, een ontheffing WNb aan te vragen.

Indien de fysieke werkzaamheden *binnen* het broedseizoen worden uitgevoerd, kunnen maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat door de werkzaamheden broedende vogels worden verstoord doordat enkele soorten als broedvogel niet zijn uit te sluiten. Dit dient door een ecooloog te worden beoordeeld.

Herpetofauna en vissen

Er zijn geen beschermde vissen, amfibieën en reptielen binnen het plangebied te verwachten. Hierdoor is voor deze soortgroepen geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

Grondgebonden zoogdieren

Binnen het plangebied zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen van soorten uit deze groep aanwezig. Doordat vaste verblijfplaatsen ontbreken en er geen negatieve effecten te verwachten zijn op beschermde soorten, is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

Vleermuizen

Doordat vaste verblijfplaatsen binnen de beide deelgebieden ontbreken, is er geen sprake van directe negatieve effecten op jaarrond beschermde verblijfslocaties.

Er is geen jurisprudentie of onderzoeksliteratuur met betrekking tot dergelijke, lage typen windmolens versus vleermuizen. De inschatting is dat het ecologische risico door het lage aantal slachtoffers verwaarloosbaar klein is. Desondanks is het volledig voorkómen van schade aan individuen niet te garanderen waardoor wordt geadviseerd, in overleg met het bevoegd gezag, een ontheffing WNb aan te vragen.

Ongewervelden

Voor de groep ongewervelden zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

Aanpassing bouwblok

Gezien het bovenstaande zijn er geen restricties vanuit de Wet Natuurbescherming ten aanzien van beschermde soorten. Hierdoor kan het bestemmingsplantechnisch aanpassen van het bouwblok worden uitgevoerd zonder verdere maatregelen en zonder nader onderzoek.

Plaatsen windmolens

De inschatting is dat de ecologische risico's verwaarloosbaar klein is. Desondanks is het volledig voorkómen van schade aan individuen (vogels en vleermuizen) niet te garanderen waardoor wordt geadviseerd, in overleg met het bevoegd gezag, een ontheffing WNb aan te vragen.

LITERATUUR

- Aarts B., en L. Bruinzeel. 2009. De nationale windmolenrisicokaart voor vogels. Vogelbescherming Nederland.
- Bach, L. & U. Rahmel, 2004. "Überblick zu Auswirkungen von Windkraftanlagen auf Fledermäuse - eine Konfliktabschätzung." Bremer Beiträge für Naturkunde und Naturschutz(7): 245-252.
- Boonman, M., H.J.G.A. Limpens, M.J.J. La Haye, M. van der Valk & J.C. Hartman, 2013. Protocolen vleermuisonderzoek bij windturbines. Rapport 2013.28, Zoogdierverseniging & Bureau Waardenburg.
- Brenninkmeijer, A. C. van der Weyde, 2011. Monitoring vogelaanvaringen Windpark Delfzijl-Zuid 2006-2011, A&W rapport 1656 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Bronsgeest, M. 2017. Effecten klein windmolens buitengebied Halderberge op vleermuizen en vogels. Tauw.
- Eurobats Advisory Committee, 2005. 10th Meeting of the Advisory Committee. Report of the Intersessional Working Group on Wind Turbines and Bat Populations. Eurobats Secretariat, Bonn, Deutschland.
- Everaert J., Peymen J. & van Straaten D. 2011. Risico's voor vogels en vleermuizen bij geplande windturbines in Vlaanderen. Dynamisch beslissingsondersteunend instrument. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2011 (INBO.R.2011.32). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Klop, E. Allix Brenninkmeijer 2014 Monitoring aanvaringsslachtoffers Windpark Eemshaven 2009-2014, Eindrapportage vijf jaar monitoring. A&W-rapport 1975. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- LAG-SVW, 2007. Abstandregelungen für Windenergieanlagen zu bedeutsamen Vogel Lebensräumen sowie Brutplätzen ausgewählter Vogelarten. Ber. Vogelschutz 44: 151-153.
- Limpens H., et al. 1997; Atlas van de Nederlandse Vleermuizen - Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV-uitgeverij.
- Limpens, H.J.G.A., H. Huitema & J.J.A. Dekker, 2007. Vleermuizen en windenergie, Analyse van effecten en verplichtingen in het spanningsveld tussen vleermuizen en windenergie, vanuit de ecologische en wettelijke invalshoek. VZZ rapport 2006.50. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem, in opdracht van SenterNovem.
- Limpens, H.J.G.A., M. Boonman, F. Korner-Nievergelt, E.A. Jansen, M. van der Valk, M.J.J. La Haye, S. Dirksen & S.J. Vreugdenhil, 2013. Wind turbines and bats in the Netherlands - Measuring and predicting. Report 2013.12, Zoogdierverseniging & Bureau Waardenburg
- Limpens, H.J.G.A., M. Boonman, F. Korner-Nievergelt, E.A. Jansen, M. van der Valk, M.J.J. La Haye, S. Dirksen & S.J. Vreugdenhil, 2013. Wind turbines and bats in the Netherlands - Measuring and predicting, UITGEBREIDE NEDERLANDSE SAMENVATTING. Zoogdierverseniging & Bureau Waardenburg
- Limpens, H.J.G.A., M. Boonman, F. Korner-Nievergelt, E.A. Jansen, M. van der Valk, M.J.J. La Haye, S. Dirksen & S.J. Vreugdenhil, 2013. Wind turbines and bats in the Netherlands - Measuring and predicting, TOEPASBAARHEID VOOR DE NEDERLANDSE WINDSECTOR. Zoogdierverseniging & Bureau Waardenburg,
- Schröder, T. & A. Roschen, 1997. Ultraschallmessungen am Windenergieanlagen. Eine Untersuchung von Windenergieanlagen in Niedersachsen und Schleswig-Holstein. Unveröffentl. Gutachten im Auftrag des Naturschutzbund Deutschland, Lv. Niedersachsen e.V., Hannover
- Weeda Drs. E.J. et al. 2003; Nederlandse Ecologische Flora - Wilde planten en hun relaties. KNNV-uitgeverij.
- Verboom, J. & H. Limpens, 2001. "Windmolens en vleermuizen." Zoogdier 2001(12).
- Sierdsema H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.
- Linde B. te en L-J van den Berg. 2003; Atlas van de flora van Oost-Gelderland. Stichting de Maandag.
- Winkelman, J., F.H. Kistenkas en M.J. Epe. 2008. Ecologische en natuurbeschermingsrechtelijke aspecten van windturbines op land. Alterra-rapport 1780. Alterra Wageningen.
- Winkelman J. 1992b. De invloed van de SEP-proefwindcentrale te Oosterbierum (Fr.) op vogels. RIN-rapport 92/4 DLO-Instituut voor Bos- en natuuronderzoek, Arnhem.

Internet

- www.natuurloket.nl
- www.minlnv.nl
- www.gelderland.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.ravon.nl
- www.floron.nl
- <https://www.rvo.nl>

BIJLAGEN

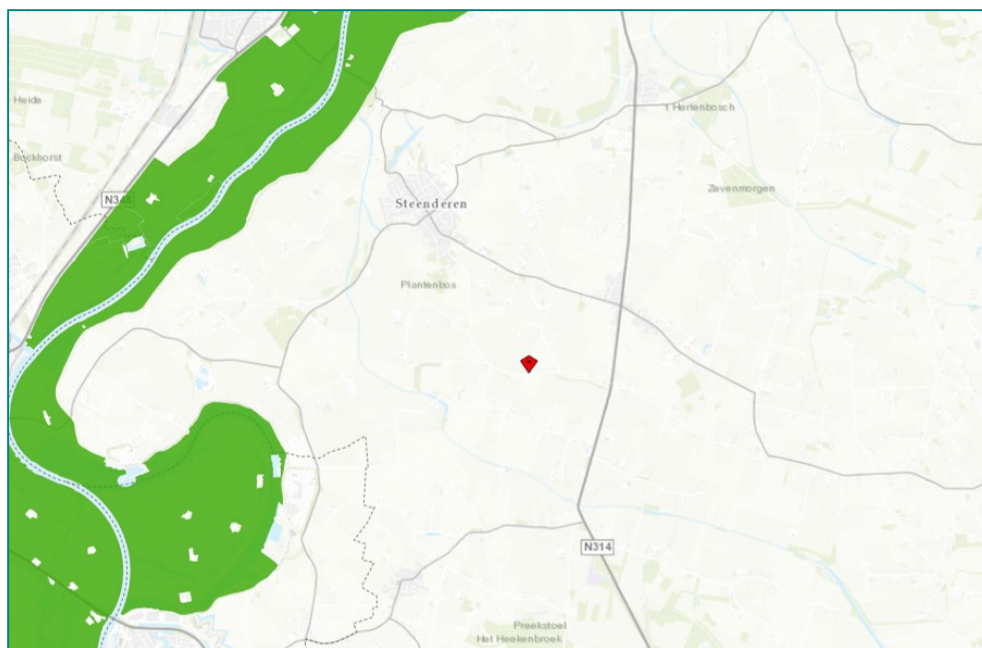
Bijlage 1: Ligging Natura2000 en NNN

Bijlage 2: Impressie plangebied

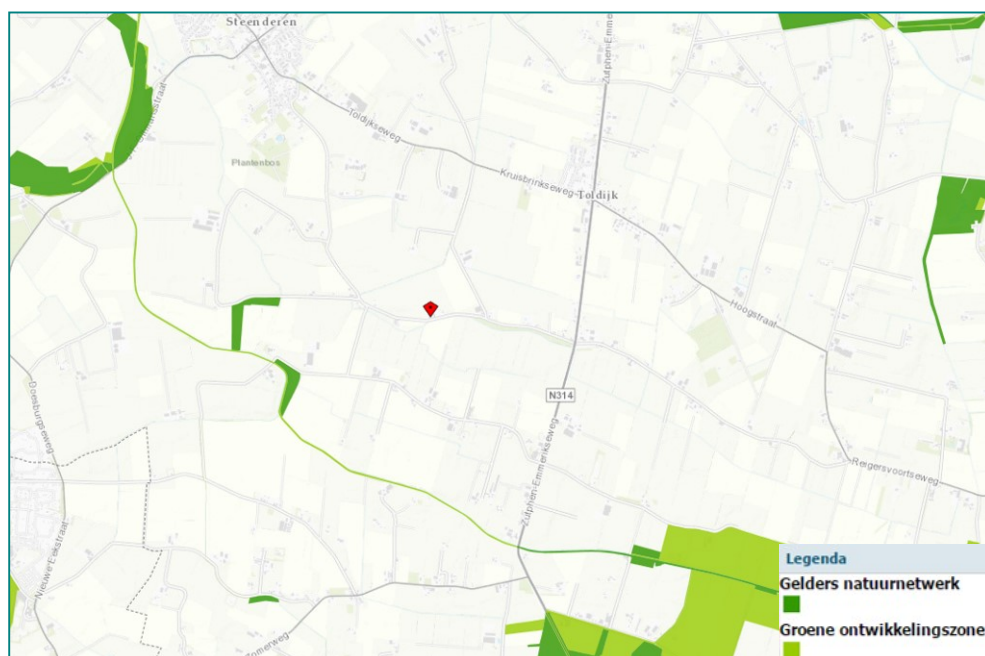
Bijlage 3: Toelichting Wet Natuurbescherming - soortenbescherming

BIJLAGE 1: LIGGING NATURA2000 EN NNN

Figuur 2: ligging Natura2000 gebieden binnen een straal van 5 kilometer ten opzichte van het plangebied. Ten westen van het gebied ligt het Vogelrichtlijngebied De Rijntakken (groene arcering). De rode marker betreft de ligging van de onderzoekslocatie.
Bron: provincie Gelderland.

Figuur 3: ligging verbindingzones ten opzichte van het plangebied.
De rode marker betreft de ligging van de onderzoekslocatie.
Bron: provincie Gelderland.

BIJLAGE 2: IMPRESSIE PLANGEBIED

1. Locatie te plaatsen windmolen.
2. Huidig mestbassin tussen de nieuw te plaatsen windmolen en de opgaande beplanting rondom de woning.
3. Deel van het uit te breiden bouwvlak achter de huidige koeienstal.
4. Deel van het uit te breiden bouwvlak bij de locatie van de molen met zichtbaar het open karakter van het agrarisch gebied.
5. Deel van het uit te breiden bouwvlak.
6. Deel van het uit te breiden bouwvlak met de huidige koeienstal, kuilvoerballen en opgeslagen ruwe stalmest.

BIJLAGE 3: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het “nee, tenzij”-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de *intrinsieke waarde* van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in *Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming*.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 - lid 5

5. Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
 - a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
 - b. zij is nodig:
 - i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
 - v. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.
 - c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (ontheffingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd en dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.

Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaar rond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaar rond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

● Boomvalk	(<i>Falco subbuteo</i>)
● Buizerd	(<i>Buteo buteo</i>)
● Gierzwaluw	(<i>Apus apus</i>)
● Grote gele kwikstaart	(<i>Motacilla cinerea</i>)
● Havik	(<i>Accipiter gentilis</i>)
● Huismus	(<i>Passer domesticus</i>)
● Kerkuil	(<i>Tyto alba</i>)
● Oehoe	(<i>Bubo bubo</i>)
● Ooievaar	(<i>Ciconia ciconia</i>)
● Ransuil	(<i>Asio otus</i>)
● Roek	(<i>Corvus frugilegus</i>)
● Slechtvalk	(<i>Falco peregrinus</i>)
● Sperwer	(<i>Accipiter nisus</i>)
● Steenuil	(<i>Athene noctua</i>)
● Wespandief	(<i>Pernis apivorus</i>)
● Zwarte wouw	(<i>Milvus migrans</i>)

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Categorie 5-soorten zijn wel jaar rond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Wanneer een jaar rond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere diersoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt. Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: "Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen" - 3 december 2016.

